

rukopisi se ne vraćaju (X)

arkadije arkanov

— Tri, — tih izgovara Kolbasko pokušavajući da gleda kroz prozor. — Tri plus paušal...
 — Knjihovodstvo neće propustiti.
 — Uzimam stihove i nosim na televiziju, — Kolbasko kao da ne govori Aleku Nikitiču nego ptičići koja proleće napolju.
 — Samo bez ucene!... Tri, ali bez paušala.
 — Pljačkajte! — Kolbasko ne može da sakrije uzbudjenje. — Neka bude!

— Progutao je tri, — pomislio je Aleko Nikitič kad su se za Kolbaskom zatvorila vrata. — Mogao je tražiti pet, morao bih se saglasiti s pet...
 »Tako treba s njima! — mislio je Kolbasko kad su se vrata zatvorila za njim. — Samo tako! Namislio da nade budal! Dva rublja da plati! Nije prošlo! Kolbaska neće tako lako preći! Tri puta četiri dvanaest, i Vovec šest i četrdeset... pa život i nije tako loš!...«

Uveče na hipodromu Kolbasko ulazi svu svoju gotovinu, vezavši Sladanog iz petog kruga sa Zubatkom (tako je on, u stvari nazivao Ljubomilicu), ali Sladan od početka pravi mrvacki spoj, a na Zubatku ide drugi jahač. Tako da će do kraja provereni pesnik krckati rublje na poznate u nepoznate konje i povremeno vikati u pravcu sudske lože »Lopovi!« Ali to će biti uveče, a sada srečni Kolbasko izlazi iz redakcije časopisa »Polje-poljiško« i u sebi ponavlja: »Tako treba s njima! Samo tako!«

XV

Oznojan i namršten Rapsod Murgabović se pojavljuje kod Aleka Nikitiča odmah posle ručka. Teško diše i ispija dve čaše vode iz sifona. Visok je 168 cm a težak 98 kg. U podvrnutim je farmerkama i košulji »merkuri« sa zavrnutim rukavima. Pod pazusima se plave dve znojne mrlje. U levom džepu dve hemijske olovke »parker«, Sat »seiko«. Na obe ruke. Dve maramice. Jedna je pod okovratnikom košulje »merkuri«, drugom Rapsod Murgabović maša.

— Sav sam sluden od tog članka, časna reč! — više. — Majkemi, nikad nisam pisao! Lakše je nahraniti narod.

— Ovdje sam skicirao meni, — kaže Aleko Nikitič. — Pogledaj. Če-ga nema, precrtaj. Što sam propustio, dodaj.

Rapsod Murgabović vadi jednu od »parkerica« i naginje se nad meni.

— Nema, — precrtava, — nema... nema... nema... Slušaj, koba-sica-mobasica, zašto si to napisao? Hoćeš da otruješ Australijanca?... Bolje da dam šest limenki jugoslovenske šunke... Dobro? Daću madarske piliće... Trideset komada... Dobro?... Vijetnamski kompot... Petnaest limenki... Dobro?

— Zar nema ništa nacionalno? — pita Aleko Nikitič. — Piča...

— Mogu da dam bugarske krastavce... Par limenki... Dobro? Pet belih sokova, pet crvenih... Biće dosta?

— Dodaj pet od grožda... za dame...

Rapsod Murgabović nešto piše, pod nos mrmlja nazine nekih roba, nešto precrtava i pruža listić Aleku Nikitiču.

— Prekucaj, potpiši i ne zaboravi pečat... Poneću sa sobom. — Ispija još jednu čašu vode. — Umirem, majkemi... Pet noći nisam spavao... Stalno sam tvoje eseje-meseće sastavljam... Poludeo sam... Mašinu sam kupio... Žena kaže: »E, Rapsod—Džan! Zar si poludeo?... Zar si ti velikan?... Sarojan?...«

— Posedi ovde, — kaže Aleko Nikitič, — napisaću zahtev...

I upućuje se hodnikom u pravcu kancelarije daktilografske Olike Vladimirovine.

Rapsod Mrgabović izvlači iz zadnjeg džepa farmerica »esejče« i hladi se istovremeno i »esejčetom« i maramicom. Rapsod Murgabović je mislio za pet besanih noći... Zar je Sarojan?... Jednostavno je uzeo poslednji uvodnik u trgovačkim radnicima iz »Večernjeg Muholovavske« i dodata mu svoj lični stav, ubacujući i gde treba i gde ne treba »ja tako mislim«, »čini mi se«, »ovo je moje lično mišljenje...« Esejče je ispalio odlično.

ESEJČE

RADNIK U TRGOVINI — TRGOVAČKI RADNIK

Iz godine u godinu raste blagostanje, kako mi se čini, radnika. Zascrtani kurs u cilju povećanja efektivnosti, intenzifikacije proizvodnje zahteva od radnih kolektiva, i u oblasti trgovine, pažljivo gazdovanje, tako ja mislim. Ništa manji značaj nema i stalno rastući nivo zahteva radnika sovjetske trgovine, ali to je moje lično mišljenje. Poštenje, profesionalizam, psihološki pristup kupcu — neodvojive su crte sovjetskog, tako ja mislim, trgovačkog radnika, kako mi se čini. Na prošlom, nedavnom, junskom zasedanju gradizvrskom istupio sam, po mome, s referatom

ARKADIJ ARAKANOV (1933), ruski sovjetski prozni i dramski pisac, dosporedno poznati i čitaočima samizdatske književnosti nego onima koji čitaju časopise i knjige objavljene u SSSR. Povremeno se javlja sa humorističkim časopisima na poslednjoj stranici moskovske Literaturne gazete. Sa dve ploče je zastavljen u samizdatskom i tamizdatskom almanahu *Metropol*. Roman »Rukopisi se ne vraćaju«, Arkanov je prvo javljane sa većim proznim tekstom, objavljen je u časopisu *Junost*, sveska za decembar 1986. godine. Naslov romana, pogotovo uz pišeču žanrovsku odrednicu »nenaučna fantastika«, upućuje na Bulgakovljevo »Rukopisi ne gore«.

»O daljem poboljšanju rada preduzeća trgovine na malo u našem gradu«. Drugovi koji su istupili u diskusiji direktno su govorili o daljem povišenju nivoa posluživanja kupaca u čitavom nizu prodavnica u gradu, ja mislim.

Zajedno s tim još ima veliki broj pojedinačnih slučajeva potcenjivanja odnosa prema mušteriji, po mom uverenju, u obliku zakidanja, posluživanja ispod tezge, snabdevanja s crne berze, čini mi se. Problem redova pred prodavnica prehrambene robe je prvorazredan problem u velikoj, čini mi se, trgovackoj delatnosti.

Gradski izvrškom, po mom dubokom uverenju, odobrio je inicijativu delikatesa br. 2 da radi poštano. »Svaki ukraden gram — to je gram ukraden od naroda!« — reka je u svom izlaganju prodavac mesa, A.V. Vasilječuk. Široku podršku treba dati pokretu penzionera Riblje uličice za razvoj svestranog samoposluživanja. »Sam odseci, sam izmeri, sam plati!«

Zajedno s tim u delikatesu br. 4, kuda su me doveli, kako mi se čini, hladnjaci nisu radili. U jednoj komori pored slatkisa stajale su dve baćave osetinskog sira za trampu, koji se već pokvario, i od njega se širo neprljavanje, po mom mišljenju, smrad. Tu je ležalo 23 kilograma, po mom mišljenju, kuvane kobasice koja se uplesnila i usmrđela. Ali to je moje mišljenje.

Kupac, po mome, ne mora da kupuje pokvarene i trule proizvode. Naprotiv. Njega, po mome, uvek interesuje sveža roba.

U isto vreme se sve do sada u jednom od skladišta zrnaste robe i brašna čuva značajna i hranična pirinčana kaša estetski prijatnom pakovanju, ali nepogodna za realizaciju po mom mišljenju, zato što su se u njoj pojavili crvi-brašnari, po mom dubokom uverenju.

Drugovi, namerno zgušnjavam boje kako je u svom izlaganju rekao predsednik gradtrga d. Mjakišev, ako se ne varam. Ali svi smo mi — i kupci, i prodavci — sovjetski ljudi. To je moje lično mišljenje. A od toga šta danas čovek pojede zavisi kakva će mu sutra biti produktivnost. Proces proizvodnje, po mom mišljenju, neodvojiv je od procesa potrošnje.

Ogroman je, ali potpuno nedovoljan priliv u trgovinu mlađih kadrova. Dok još, mislim, mladići i devojke teže tezgi da bi zadovoljili svoje sve veće potrebe. Kada mušterije prestanu da mrze i sumnjeće prodavce, čini mi se u nepoštenje, kad nastane suprotna slika, tada će za tezge stati svesna omladina, po mome, ne zbog gladi za zaradom, nego zato što ne zamišlja svoj život bez mesa, mleka i kako se meni čini, bez drugih prehrambenih proizvoda.

Esejče, koje pišem, ako se ne varam, rezultat je dubokih i teških razmišljanja, po mome. Ono nije dogma. To je moje lično mišljenje. Ali time, po mom dubokom uverenju, tako ja mislim, želeli bi da se na stranicama novina otvoriti diskusija, u kojoj bi učestvovali svi zainteresovani za dalje podizanje naše trgovine, kako mi se čini, čitaoći.

U zaključku, ako ne grešim dozvolite da izrazim, kako mi se čini, duboku zahvalnost, i to je moje lično uverenje, i priznanje rukovodstvu časopisa »Polje-poljiško« za to što je pružilo, tako ja mislim, mogućnost da se podele muke. Svi radnici redakcije, dobro došli u prodavnice i trgovacke punktove našeg grada. Po mome.

R.M. Tbilisiyan, direktor delikatesa »Centralni«, bio je pobednik oblasne Spartakijade u slobodnom rvanju, aspirant.

... U isčekivanju Aleka Nikitiča Rapsod Murgabović, ne nalazeći sebi mesta od vrućine, šetao je po kabinetu, dahtao, mahao, frktao, prinosio maramicu oznojanom licu, brisao vrat i na kraju krajeva se iznemoglo srušio u fotelju glavnog urednika.

Ugleđao je rukopis koji je, s primedbama Aleka Nikitiča, ležao na stolu. Po stolu je bilo razbacano mnogo raznih zapisa, papira i crteža, ali pažnja Rapsoda Murgabovića, mimo njegove volje, skoncentrisala se baš na taj rukopis s Alekovim primedbama. Rapsod Murgabović nije imao običaj da trpa nos u tude poslove, a još manje u papire. Pokušao je da gleda kroz prozor, zatim je prišao ormanu u kojem su stajali svi brojevi »Polje-poljiško«, išašli za sedam godina. Počeo je brojati. Izbrojao je do četrdeset devet i ponovo seo u fotelju Aleka Nikitiča, već nemajući snage da odoli listovima raširenim po stolu. Mičuti usnama on se nagao nad šezdeset drugom stranicom, baš onom na kojoj je bio otvoren omot s rukopisom.

»Da, madrantu, možeš verovati Prvom ministru. Na znak Čikinit Kaela su uhvatili baš ludu, baš on je bio onaj bradonja s obrijanom glavom. I ne želeći da te uznenimiravamo sami smo sproveli istragu. Ali nesrećnik se u toku istrage izgubio pa smo ga moralni likvidirati, da nam se ne bi rugao i nikad više ne bi izgovorio reči, koje Prvi ministar nije u stanju da ponovi u prisustvu velikog madranta... Ne-ne! Pre će se zemlja podamnom otvoriti nego što će ponoviti reči tog bezumnika! On je pre nego što će umreti rekao da visoki madrant zna ko je Ferugo...«

Madrant je podigao desnu obrvu i nasmejao se, od čega su se leda Prvog ministra naježila... Pa šta, bilo ko da je nesrećnik bio Ferug, odaćemo mu poslednje počasti, jer bio je slavna luda i umro je kako i prilići ludi.

Neka twoja volja bude sveta, uvišeni madrantu, ali savet ministara povezuje gnjev Karasko, pojau Feruga, Veliki Pohod Poganih lica i nerede u zemlji s jednim jedinim danom — danom pojave u dvorcu tvoje tadinke, madrantu... I Prvi ministar je spremjan da životom plati reči koje je od saveta ministara preneo madrantu: tadinke mora iščezenuti, i tada će se smiriti Karasko, talasi će progutati armadu Zemlje Poganih Lica, poginuće Ferugo i smiriće se gradani...

I ministar je uvikao glavu medu svoja iskošena ramena, kao da se plasi da će ga madrant tog trenutka udariti.

Madrant je ustao. Sudbina tadinke, kao i svih ostalih u toj zemlji, nalazila se u madrantovim rukama. Što se tiče feruga, ako do mladog meseca ne bude uhvaćen, madrant se kune da će grad napačen žedu napojiti krvljtu, i niko od onih koji nisu ispunili madrantovo naredjenje neće biti izuzet, čak ni Prvi ministar, koji može otici, što brže to bolje, za to što nema baš mnogo vremena...«

Rapsod Murgabović je progutao lepljivu, gustu pljuvačku... »Ovo je o mojoj prodavnici! — pomislio je on. — Neko se obračunava, ali se plasi da kaže imena. Neki podlac je odlučio da se spase od mene...«

Rapsod Murgabović je znao da ga potčinjeni iza leda nazivaju »diktator«, »Napoleon«, »zver«, zato što je sve u prodavnici potčinjenog njegovo volji i vlasti. On je gospodar. On lično živi dobro — ali i drugim dozvoljava da dobro žive. Onima koji zasluzuju. Zbog toga ga mrze, zavide mu, iako se prave da ga vole, baš oni koje on drži... Psi! Podmitljivi!... Ali ko? Ko je od njih sve ovo napisao? Zamenik? Skladištar?... Knjigovoda?... Ko?... I na šta aludira nepoznati gad?... Na osvetu? Na obračun? Na nacionalno poreklo? Niko kod njega nije loš... Osim skladištar... ali taj ni dve reči ne može da poveže... A ne da sastavi ovako lukavu umetničku klevetu... I Rapsod Murgabović je teškom pesnicom lupio po stolu...«

»Kroz prazan dvorac Olvis je mogla da vidi beskonačnu dugu povorku gradana koja se podizala po uzbrdici razbesnele Karasko. Gonjeni od vojnika gradani su pokušavali da u svojim dlanovima sačuvaju vodu, kojom su moralni napojiti Karasko i time je umilostiviti (»Kakva glupost! Ko je to mogao izmislit?«). A sveta Karasko se ozbiljno razbesnela, nije se šalila. Iz njene utrobe je s vremena na vreme dospevala rika nalik na grom, od čega se treslo sve što je bilo u okolini i ljudi su se u užasu pogledali. Dim koji je izbijao iz ždrela postao je crni i obrazovao je nad glavom Karasko zloslutnu džinovsku kapu. Karasko je ključala i pljuvala do crvenila usijano kamenje, razbacujući ognjenu pljuvačku (»Lepo, davo ga odneo, ali strašno. Jer to podseća na erupciju, madrantu! Treba se oprati, a?«).

Ali madrant, činilo se, ništa nije interesovalo. On je gotovo sve vreme provodio u crnoj sobi i izlazio je odatle jedino da bi pogledao u Karasko. Dugo bi stajao pored prozora i nešto osluškivao, a zatim, kao da se prenuo, osmehivao se Olvis. Nije li strašno princezi?... Ne, moj madrantu. Princeza ti je toliko odana i veruje u tvoju moć da joj ni malo nije strašno (»A ne bi joj smetalo da zbrise dok još nije kasno«).

Sada joj je madrant neočekivano zagrljio ramena, a ona se prijavila uz njega, predavši tim dodirom njegovom telu želju.

Uzmi me, ludi čoveče! Baš me briga ko si, madrant ili Ferugo. Neću više da čekam dok jedan od vas dovoje ne pobedi. Ti si jedini. Razvejaču tvoju samoču. Sa mnom ćeš zaboraviti pohode i pogubljenja, ni jednom se nećeš setiti odvratnog ministra. Obećavam ti... Uzmi me. Usne su mi se osušile i vrti mi se u glavi... Gospode! Osetila je približavanje božanstvenog grča, i prsti njenih ruku su se zarili u madrantova leda.

Ali tog trenutka je Svetu Karasko raznelo i ognjeno crvena sadržina izlila se kao svirepi potok dole po padini, pretvarajući u prah sve živo i mrtvo. Gradani koji su se uspinjali gore, s jaucima su pojurili nadzad, podižući i preskačući jedni druge, samo je malom broju uspelo da dodu do grada.

Ni sad se princeza ne plaši pobesnele Karasko!

Ne, ona se ne plaši, madrantu, ali Karasko će u svom gnjevu ljudima pričiniti patnju i tugu!

Madrant može uništiti Karasko, ali za to mora ubiti princezu. Ču-ješ, Olvis, madrant te mora ubiti.

Onda me ubij, madrantu! Samo me prvo uzmi! Tvoja sam, madrantu, uzmi i ubij!

Ne, Olvis, madrant to neće učiniti zato što madrant nije rob! On je sloboden kao što je sloboden i Ferugo. Neka sve bude kao što je predskazala stara, slepa Gerinda. Madrant te voli, Olvis, ali on ima vlast. Ferugo nema vlasti nad tobom, ali to ne znači da je on manje dostojan tvoje ljubavi nego madrant. S tvojom smrću umreće i Ferugo, ali od takve pobeđe će madrantu biti gorko i sramno. Zato samo madrant može ubiti Feruga, i samo Ferugo može ubiti madrantu!...«

Rapsod Murgabović je riknuo. I te priče su se setili, gadovi! Narančno, radi se o Valječki. O devojci iz trgovackog tehnikuma, majkemi mi... Zar Rapsod Murgabović ne može zavoljeti devojku iz trgovackog tehnikuma? On je nije sablažnjavao, opijao, nije joj pretio. Kad ju je video jednostavno se pretvarao u grožđaničku želu... Da, on je želeo da je ostave da radi u njegovoj prodavnici i sve je učinio da bi je ostavili. Da, poklanjao joj je skupe poklone, ali ne zato što ju je kupovao, a posle hteo. Hteo je da radi — i radio je. I to ne neke jeftine hula-hopke, nego francuske parfeme po 80 rubala! I ne tablicu bajate smrdljive čokolade, nego zlatan prsten s kamenom!... I nije je pozivao na večeru u posrano »Jedro«, nego u Soči na vikend! I da nije žene s detetom i dužnosti, ženio bi se! Ne bi ga se ticala razlika u godinama! Ali nije se Valječka odlučila da nakiti sve ovo! Možda njen momak?... Dvadesetogodišnji balavac kojeg je Rapsod Murgabović jednom jednostavno morao istući... Potpuno moguće!... Trula generacija! Drekavci nedovršeni! Tapkarši vokalno-instrumentalni! Dlakavci obrijanoglavi. I Rapsod Murgabović se

presekao kad je pomislio šta se može desiti ako za priču o Valječki sazna Hajana...

»Dželal Bastio i njegovi pomoćnici radili su bez predaha, a vojnici su iz grada dovodili sve nove i nove uhapšenike. Prvi ministar je lično saslušao svakog pre nego ga preda dželatu. Neki gradani su ljubili noge Prvog ministra i plakali, tvrdeći da nikad u životu nisu ni videli ni znali nekakvog Feruga, drugi su prihvatali smrt čutke, kao nešto neizbežno, treći su uspevali da viknu: »Živeo Ferugo!« ili »Smrt madrantu!« — ali niko od njih, a to je Prvi ministar osećao, stvarno nije imao veze sa Ferugom. Dvojica ribara su dovukli vezanog ludog starca, pozivajući se na madrantov ukaz, zahtevali su da budu postavljeni za ministre, tvrdeći da je vezani starac Ferugo. Ali kad su starca odvezali on je počeo pišati pravo na Prvog ministra i govoriti godosti. Njemu su odsekli glavu, a prostodušne ribare su pre nego što će ih pogubiti naterali da piju ludačkovu krv. Tada su se po naredenju Prvog ministra po čitavom gradu pojavile objave u kojima su u ime madranta obećani život i sloboda Ferugu, ako se dobrovoljno pojavi pred madrantom. I u podne je pred madrantom stajalo dvadeset gradana od kojih je svaki tvrdio da je on Ferugo. Madrant je s neskrivenim prezironi osmotrio sve i svakom je pogledao u oči, ali ni jedan od njih nije izdržao njegov pogled... Da li oni shvataju da devetnaest od dvadeset lažu, a čime će onaj jedinstveni, dvadeseti, dokazati da je baš on Ferugo?

I samozvanci su redom naglas izgovarali Ferugova dela, unoseći maksimalnu strast i mržnju. Madrant se smešio, slušajući ih, a Prvi ministar je bio spremjan da prizna bilo kojeg od njih za Feruga zato što je do Mladog meseca ostajalo sve manje i manje vremena...

A šta ako se Prvom ministru učini da je peti, ili dvanaesti, ili osmi stvarno Ferugo, neka ona onda Ferugo obraduje novim delima, koja su još nepoznata. Prvom ministru i madrantu. Ipak se Ferugo nečeg boji. Madrantova reč je zakon. Feruga čekaju život i sloboda.

Ali peti, i dvanaesti, i osmi su samo mrmljali nešto nerazumljivo.

Zato neka Prvi ministar požuri sa traženjem pravog Feruga. Dvadeset leševa, onih koji su obmanuli madranta i koji su odlučili da sebi kupe slavu, život i slobodu tudim rečima, mora biti obešeno, a svakom na ledima crvenom bojom napisano: »Izdalo sam Feruga time što nisam Ferugo.«

A kad su gradski trg ukrasili telima samozvanaca, gradani su likovali jer to je značilo da je Ferugo živ i na slobodi. Samo je Prvi ministar čutke posmatrao strašni venac.

Krajem dana su pogubljenja prekinuta, jer više nije bilo žrtava. Poslednji gradani su napustili grad i odlazili u planine, upućujući proletstvu u pravcu dvorca i zabrinuto pogledajući svetu Karasko, gotovo potpuno sakrivenu velikim crnim oblakom, koji su povremeno prosijavale oštare zaslepljuće munje. Vojnički kordoni nisu bili u stanju da zastave taj veliki odlazak i prikućivali su se gradanima. One koji su počušavali da pokažu ostatke odanosti madrantu, ubijali su na licu mesta. Ljudi su mahali plavim zastavama u čijem je centru blistala bela pseća glava. U noć u opustelom gradu, koji je utonuo u mrok, ostali su samo ministri, madrant i mali odred njegove garde. Savet ministra je već nekoliko časova pokušavao ali nikako nije mogao da nade rešenje.

Baš sad je Prvom ministru bio potreban Ferugo, više ne da bi spašao sopstveni život, nego da bi spasao zamiju i sve ono čemu su sveto služili on i njegovi preci gotovo dvanaest vekova. Stupiti u kontakt s Ferugom, otkriti šta on hoće unošenjem, svojim delima, smutnje medu gradane, i pokušati usmeriti sav gnev tog pasnjeg pokreta protiv madranta i zatim pomoći ministra ubiti madranta i na taj način izliti smirujuće ulje u razbesneno more. A zatim predložiti Ferugu da zauzme madrantov dvorac i postane madrant. I neka Ferugo ne nazove sebe madrantom. Neka se nazove kako mu drago, i nek ministri prestanu da se zovu ministri... Prvi ministar nije častoljubiv. Nikada nije zavideo madrantu i nije zamišljao sebe na njegovom mestu. Ko će biti madrant na kraju će odlučiti nebo. On mora ostati Prvi ministar uz svakog od njih. I Ferugo, bez iskustva i upućenosti u državne poslove, trebace savete i pomoći Prvog ministra, a mudri, lukavi Prvi ministar brzo će učiniti tako da Ferugo prvo poveruje njemu, a zatim sebi, i postepeno će se uveriti da on ne zauzima uzalud madrantov dvorac, a obožavanje s kojim se gradani odnose prema Ferugu, dozvoliće da se čini s njim sve što se nade za shodno. Činiće im se da su dobili svoje vrativši sebi ponosno ime — Pas», izbavivši se od jednog i izabравši sebi drugog madranta. Tako je već jednom bilo u istoriji zemlje, i sadašnji madrant potiče od jednog smutljivca koji se pojavio pre sedam stotina godina, a rođoslov Prvog ministra je čist od zaboravljenih vremena do današnjeg dana...«

I dok je Prvi ministar mislio svoje, rasejano slušajući predloge drugih ministara, planine su neočekivano planule hiljadama plamenova i buktinja, grad je zasipala jeka vojničkih bubenjeva, do ušiju ministara su dopirali ratnički povici. I učinilo se Prvom ministru da se nad gradom izvuo, razvlačeci creva široko vibrirajući urluk madrantovog pobesnelog psa.

A kad je madrant sa svog prozora video da su vatre krenule i posle dole prema gradu, svakog trenutka čineći noć sve svetlijom, shvatio je da su volja i moć madranta, njegove surove naredbe i velikodušne nagrade, Bastijeva sekira i zubi svetih kujmona, na kraju, bezgranična ljubav i odanost gradana bili slabiji od dve desetine reči koje je stvorio slobodni Ferugo, i gotovo zverski krik, koji je istovremeno izražavao i radost i mržnju, izvuo se iz njegovih grudi...«

Na tom mestu je ušao Aleko Nikitić i pružio je Rapsodu Murgaboviću po svim pravilima sačinjenu narudžbinu. Rapsod Murgabović je narudžbinu strpao u džep, ustao iz fotelje i, pokazavši rukopis, mračno pitao:

— Objavićeš?

— Zasad sve vodi k tome. — odgovorio je Aleko Nikitić.

(Nastaviće se)

S ruskog: Aleksandar Badnjarević